KULTURSKOLERÅDET

En historisk tillbakablick

Kulturskolerådet är en ideell, partipolitiskt och fackligt obunden förening där kommuner samverkar för en tillgänglig och högkvalitativ kulturskoleverksamhet.

Vår vision är att alla barn och unga har likvärdiga möjligheter att utvecklas genom kulturutövande i verksamhet av hög kvalitet och tillgänglighet.

Kulturskolerådet bildades 1996 (då under namnet Sveriges musik- och kulturskoleråd, SMoK) och har idag omkring 90 procent av landets kommuner som medlemmar.

Organisationen verkar genom opinionsbildning, ledarstöd, omvärldsbevakning, kurser och konferenser samt olika utvecklingsprojekt för att stärka förutsättningarna för landets kulturskolor. Kulturskolerådet arrangerar bland annat återkommande Kulturskoledagarna.

Läs mer på www.kulturskoleradet.se

Foto omslag: Harald Nilsson
Foto inlaga: Nadja Sjöström och Harald Nilsson

© Kulturskolerådet 2025

Kulturskolerådet | Box 190 | 101 23 Stockholm
E-post: generalsekreterare@kulturskoleradet.se | www.kulturskoleradet.se

INNEHÅLL

FÖRORD 4
KULTURSKOLAN OCH STÖDJANDE STRUKTURER 7
FÖRENINGEN SVERIGES MUSIKSKOLLEDARE 9
SMOK – SVERIGES MUSIK- OCH KULTURSKOLERÅD 19
SVERIGES KULTURSKOLERÅD 28
SLUTORD 42

FÖRORD

Att reflektera över en organisations historiska utveckling ger värdefulla insikter. Genom att förstå bakgrunden till de beslut och initiativ som har format verksamheten kan vi få en djupare förståelse för dagens strukturer och framtida behov.

År 2025 fyller Sveriges Kulturskoleråd tio år, men organisationens rötter sträcker sig betydligt längre tillbaka. Från musikskolledarnas tidiga samverkan i slutet av 1970-talet, via Föreningen Sveriges Musikskolledare (FSM), över omvandlingen till SMoK (Sveriges Musik- och Kulturskoleråd) och fram till dagens Kulturskoleråd, har engagemanget för barns och ungas kulturutövande varit konstant.

Målgruppen för denna rapport är de som är mer allmänt intresserade av organisationer inom kultur- och utbildningssektorn, forskare, politiker och tjänstemän med ansvar för kulturskolefrågor samt för Kulturskolerådets roll i samhället.

Underlaget kring SMoK har tagits fram av Dag Krafft och Håkan Sandh. Dag Krafft var rektor för Musikskolan i Norrtälje (1980–1998), styrelseledamot i FSM/FSMK/SMoK (1991–1998) samt chef för SMoK (1999–2011). Håkan Sandh var rektor för kulturskolorna i Södertälje och Solna (1990–2005), vice ordförande i SMoK (1996–2005) samt senare projektledare i SMoK (2005–2011) och därefter chef för SMoK (2011–2014).

Torgny Sandgren
generalsekreterare, Kulturskolerådet

Foto: Harald Nilsson

KULTURSKOLAN OCH STÖDJANDE STRUKTURER

De svenska musikskolorna växte fram under mitten av 1900-talet som ett uttryck för lokala initiativ och samhällelig framtidstro. I städer och bruksorter uppstod ett behov av att erbjuda barn och unga en strukturerad musikalisk utbildning – ofta utifrån lokala orkestrars behov eller enskilda eldsjälars engagemang. Det fanns ingen nationell plan eller modell att följa. Musikskolorna etablerades kommun för kommun, med början på 1930-talet, och var till en början snarare del av det lokala kulturlivet än av det formella skolväsende eller den statliga kulturpolitiken.

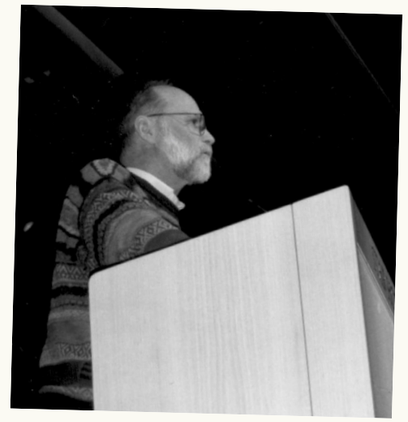

Foto: Nadja Sjöström

Kai Åke Nilsson, initiativtagare till Föreningen Sveriges Musikskolledare (FSM) och dess första ordförande 1979–1984. Under hans ledning etablerades musikskolledarnas nationella samverkan – startpunkten för det som senare skulle bli Sveriges Kulturskoleråd.

Den kommunala musikskolan blev en kulturpedagogisk mötesplats där barns kreativa uttryck kunde blomstra. Visionen om en *möjligheternas oas* förblev levande, även när musikskolorna senare utvecklades till bredare kulturskolor. Men grunden lades redan under dessa tidiga decennier, då lokal initiativkraft, ideellt engagemang och successiv samordning tillsammans formade det som idag är en självklar del av Sveriges offentliga kulturliv.

Ur den växande mängden lokala musikskolor växte successivt en strävan efter nationell samordning fram. På 1960-talet inrättade Svenska Kommunförbundet (nuvarande SKR) en särskild funktion för att stödja kommunerna i uppbyggnaden av musikskolor. De följande åren växte diskussionen om musikskolornas framtid, deras organisering och behov av nationell samverkan – frågor som senare kom att leda till en mer formaliserad föreningsbildning.

År 1971 tillsattes en arbetsgrupp – Kommunförbundets musikpedagogiska råd – med uppgift att samla erfarenheter och föreslå riktlinjer. Resultatet blev skriften *Den kommunala musikskolan* (1976), som kom att få stort inflytande över hur musikskolor organiserades. Men riktlinjerna upplevdes av många som för detaljerade, och snart växte ett behov fram av ett eget forum för musikskolornas chefer. Det ledde till bildandet av FSM – Föreningen Sveriges Musikskolledare – 1979.

I Kommunförbundets musikpedagogiska råd deltog:

Musikintendent Erland Annmo, Jönköping
Musikchef Ingvar Cederberg, Nacka
Rektor Sölve Thunå, Sundsvall
Musikledare Olof Kvarforth, Åtvidaberg
Pianopedagog Eva Wijk-Hultberg, Bromma (Stockholm)
Violinpedagog Tibor Fülep, Örebro
Musiklärare Birger Ericson, Piteå
Musikkonsulent Torsten Erséus, Göteborg, suppleant
Rektor Vigo Löfcrantz, Södertälje, suppleant
Musikintendent Sam Andersson, Göteborg, suppleant
Musikledare Bertil Sundin, Åre, suppleant
Rytmikpedagog Kate Sundstedt, Tyresö, suppleant
Sångpedagog Monika Arinell, Enebyberg (Danderyd), suppleant
Musiklärare Gösta Morberg, Stockholm, suppleant

Övriga experter i rådet var

Musikledare Kaj Anderberg, Trelleborg
Musikledare Eskil Björnegård, Mölnlycke
Danspedagog Birgitta Böhm, Stockholm
Danspedagog Ida Guy, Djursholm (Danderyd)
Studieombudsman Fritz Karlsson, Folkbildningsförbundet, Stockholm
Producent Gunnar Nolgård, Musik för Ungdom, Stockholm

Rådet arbetade under fem år innan skriften *Den kommunala musikskolan* publicerades. Under 1974 ”remissbehandlades” den av 65 kommuner, Statens kulturråd, Skolöverstyrelsen, personalorganisationer, Folkbildningsförbundet, Rikskonserter, OMUS (Organisationskommittén för högre musikutbildning) och Sveriges Orkesterföreningars riksförbund. Skriften byggde med andra ord på ett omfattande arbete. Motsvarande beskrivning och diskussion kring kommunala musikskolan, eller senare kulturskolan, har inte genomförts efter 1976.

Kommunförbundets skrift gav exakta rekommendationer hur en musikskola skulle arbeta. Alltför exakta tyckte efter ett tag många ansvariga chefer. Kommunförbundets stödjande arbete omfattade även kurser och seminarier. Trots det, och alla råd och allt stöd, dröjde det bara ett par år, till 1979, innan cheferna bildade en helt egen förening; *FSM – Föreningen Sveriges musikskolledare.*

FÖRENINGEN SVERIGES MUSIKSKOLLEDARE (FSM)

Initiativet till föreningen togs av Kai Åke Nilsson, dåvarande chef för musikskolan i Halmstad. I maj 1979 bildades *Föreningen Sveriges Musikskolledare* vid det första årsmötet i Halmstad.

Föreningen valde sin första styrelse:

Ordförande: Kai Åke Nilsson
Vice ordförande: Eskil Björnegård
Ordinarie ledamöter: Susanne Söderström, Torsten Ruthberg, Sven-Rune Mårtensson, Arne Hansen, Birger Ericson
Suppleanter: Irene Olsson, Lennart Berggren, Bertil Hähnel, Carl Wistrand, Jan Eliasson, Magnus Bergvall

Noterbart är att Birger Ericson – som skulle bli en aktiv röst inom föreningen – också fanns med i Kommunförbundets musikpedagogiska råd. (Birger Ericson blev senare chef för delar av det som idag är Musik i Syd.)

Ordföranden under FSM/FSMK-perioden var:

1979–1984 Kai Åke Nilsson
1984–1989 Bertil Hähnel
1989–1991 Hans Barksjö
1991–1994 Bertil Krantz
1994–1997 Per Sjöberg

Om namnval och interna diskussioner

Föreningens namn väckte den första större diskussionen. Kai Åke Nilsson föreslog initialt namnet *Föreningen Sveriges Musikskolechefer*, men vissa medlemmar kände sig obekväma med benämningen ”chef”. Det beslutades därför att använda termen musikskolledare. Vid denna tid var det vanligt att chefen för en kommunal musikskola kallades rektor. Intressant är också att några av de tidiga cheferna bar titeln musikledare, vilket innebar ett bredare ansvar för kommunens musikliv – inklusive amatörorkestrar, studieförbund och ibland även folkskolan. I vissa fall fungerade musikledaren även som sekreterare i en musiknämnd.

En annan fråga som orsakade viss oenighet rörde föreningens förhållande till fackliga frågor, exempelvis titulatur på chefstjänsterna. Föreningen fastslog att fackliga frågor inte skulle ingå i dess verksamhet. Trots detta valde Torgil Persson från Borås att lämna föreningen redan i oktober 1979, med motiveringen att styrelsen inte kunde hålla sig från att beröra fackliga ämnen. Torgil Persson blev den förste disputerade musikskolechefen.

Varför bildade musikskolledarna en förening bara tre år efter att Kommunförbundet publicerat sin första omfattande skrift med mål och riktlinjer för musikskolan? Det handlade uppenbarligen inte om att driva fackliga frågor. Syftet var snarare att fungera som en nödvändig röst för en ofta isolerad yrkesgrupp som ofta arbetade i ensamhet:

> ”Musikskolledarna i landet har en i många stycken unik arbetssituation. I de flesta fall är musikskolans ledare ensam i sin kommun med långa avstånd till sina kollegor. Det bidrar till att vi som kår blir isolerad och inte kan agera

med den kraftfullhet som i många stycken är nödvändigt. […] Den ekonomiska utvecklingen mot en, inte minst för kommunerna, allt sämre ekonomisk situation gör knappast saken bättre. För att kunna diskutera och utveckla musikskolan och allt vad som rör sig kring musik- och kulturliv måste vi samtliga som arbetar med musikskolans ledning samla oss i en gemensam intresseförening. Vi behöver också ett gemensamt forum där vi kollektivt kan föra talan både för den enskilde och kollektivet. Birger Ericson. Enligt uppdrag."

Stadgar

Vid föreningens andra årsmöte 1980 antogs dessa stadgar:

"Föreningens målsättning är:

- att verka för utveckling av samhällets musikutbildningsverksamhet,
- att med uppmärksamhet följa den kommersiella musikindustrins satsning på barn- och ungdom samt kritiskt granska dess återverkningar,
- att bevaka frågor som rör de kommunala musikskolorna, arbeta för samverkan mellan dessa samt samverka med barn- och ungdomsskolans musikverksamhet,
- att arbeta för samverkan mellan de kommunala musikskolorna och samhällets övriga kultursektioner,
- att genom informationsverksamhet och opinionsbildning stimulera såväl debatt som forsknings- och utvecklingsarbete.
- Föreningens målsättning har sin förankring i det övergripande kulturpolitiska målet: att skapa en bättre samhällsmiljö och att bidra till jämlikhet."

Cheferna såg uppenbarligen ett större behov av att träffas än det som tillfredsställdes av Kommunförbundets arbete. De ville säkert också i högre grad driva de egna frågorna. Dessutom fanns i stadgarna den tidstypiska målsättningen att granska den kommersiella musikindustrins effekter på musiklivet. Kanske var ändå den viktigaste anledningen att starta en förening att många chefer uppfattade Kommunförbundet som alltför passivt i relation till staten/regeringen?

Föreningen startade sin verksamhet med att göra en probleminventering. Flera förslag på områden för föreningens kommande arbete diskuterades:

- Lokalproblematiken
- Musikskolans "status" och rättigheter
- Musiklärarutbildningen
- Musiklärarens arbetsuppgifter kontra musikledarens
- Musiklärarutbildningens externa praktik vid musikskolorna
- Uppföljning och utvärdering av musiklärarutbildningen

Styrelsen diskuterade dessa frågor och kopplade dem i hög grad till genomförandet av Omusreformen. (Omusreformen innebar en större förändring av musiklärarutbildningarna på musikhögskolorna.) Styrelsen var positiv till reformen i sig men menade att den innebar en del "problem främst av ekonomisk natur" kopplad till praktikperioder. Styrelsen diskuterade dessa problem med bl.a. musikhögskolerepresentanter i samband med en konferens på Musikhögskolan i Göteborg. Styrelsen skrev därefter: "De flesta av de ovan redovisade problemställningarna bör finna sin lösning om Omus-reformen kan genomföras programenligt. Det tycks dock nödvändigt med en uppföljning och utvärdering av verksamheten." FSM uppvaktade även utbildningsministern eftersom OMUS-reformen inte genomfördes enligt plan. Föreningen ansåg att högskolorna med lärarutbildning snarast saboterade riksdagens beslut med sin passivitet.

Statsbidrag och forskning – FSM:s ambitioner under 1980-talets början

En annan fråga som diskuterades intensivt under FSM:s första verksamhetsår var stat-

Foto: Nadja Sjöström

lig finansiering av delar av musikskolornas verksamhet. Birger Ericson var en av de drivande i frågan och fick därför i uppdrag av styrelsens arbetsutskott att ta fram underlag kring den så kallade ”statsbidragsfrågan” samt hur musikskolan kunde kopplas närmare grundskolan.

Som bakgrund till arbetet låg ett långt och engagerat brev från Ericson, daterat augusti 1979. Han konstaterade att frågan om statsbidrag till kommunala musikskolor hade väckts vid upprepade tillfällen under 1960- och 1970-talen genom motioner från samtliga riksdagspartier. Trots detta hade alla initiativ antingen avslagits eller ”manglats in i utredningar”, såsom LUT eller SIA. Ericson menade att varken uppvaktningar från tjänstemän eller fackliga framstötar hade gett resultat – ofta på grund av allmänt hållna och dåligt underbyggda förslag utan tydliga mål eller kostnadsberäkningar.

Han var därför tydlig: tidigare misstag fick inte upprepas. I brevet föreslog han två konkreta användningsområden för ett statsbidrag: dels den yrkesförberedande delen av musikskolans verksamhet, riktad till gymnasieungdomar som inte antagits till musiklinjer, dels en samverkansmodell mellan grundskola och musikskola.

FSM:s styrelse beslutade att arbeta vidare med två av de idéer som lyfts i brevet:

Elever som inte antas till gymnasiets musiklinje bör erbjudas motsvarande stöd som de som gör det. Medlen bör administreras av den kommunala musikskolan.

Den extra musiklärare som kommunen ofta bekostar för lågstadiet – en så kallad kompanjonlärare – bör i stället finansieras av staten.

En delegation från FSM:s arbetsutskott fick möjlighet att presentera dessa förslag för dåvarande utbildningsminister Britt Mogård (M). Mottagandet blev dock svalt. Enligt Eskil Björnegårds sammanfattning ansåg ministern och hennes experter att elever hellre borde söka sig till redan existerande gymnasiala eller folkhögskolebaserade musiklinjer, snarare än att ”stanna kvar” i musikskolan. Regeringen tycktes inte förstå den verklighet som rådde: svår platsbrist och höga intagningspoäng gjorde att många elever aldrig gavs möjlighet att gå vidare inom det formella utbildningssystemet.

Per Sjöberg, FSM:s ordförande 1994–1997 och SMoK:s första ordförande 1997 till 2012. Han var en drivande kraft bakom övergången från en chefsförening till en kommunbaserad organisation med nationell räckvidd.

Forskningsinitiativ och hög ambitionsnivå

Parallellt med detta statsbidragsarbete tog FSM initiativ till ett större forskningsprojekt. Några musikskolor hade på egen hand upptäckt att omkring 50 procent av eleverna slutade inom två år. För att bättre förstå orsakerna skickades den 29 januari 1981 en formell skrivelse till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet med förslaget till studien ”Varför slutar elever i den kommunala musikskolan?”

I skrivelsen påpekade FSM att kommunernas samlade bruttokostnad för musikskolorna vid den tiden uppgick till cirka 425 miljoner kronor, varav 91 procent utgjordes av skattemedel. Undervisningen omfattade omkring 330 000 barn och unga, fördelat på cirka 6 000 lärare. Samtidigt var den ekonomiska situationen ansträngd. FSM argumenterade därför för att endast en grundlig analys kunde visa om nya metoder och organisatoriska modeller kunde bidra till mer rättvis och effektiv resursanvändning. Tyvärr beviljades inte någon finansiering för forskningsprojektet.

Ambitionsnivå och pedagogiska visioner

Under föreningens första år diskuterades också möjligheten till regional indelning av föreningens verksamhet. Det är oklart om det enbart gällde den interna organisationen eller även utbildningsfrågor. Styrelsen ansåg dock att det var viktigt att förbereda diskussioner kring metodik, pedagogik och eventuella delningstal.

Sammantaget pekar alla dessa initiativ – från statsbidragsförslag till forskningsansatser och pedagogiska diskussioner – på att FSM präglades av en mycket hög ambitionsnivå. Föreningen ville påverka både arbetssätt och organisering i musikskolorna, bidra till forskning, påverka lärarutbildningen och driva på i kulturpolitiska frågor.

Det är lätt att föreställa sig att Kommunförbundet, som då var huvudman för många av de verksamheter som FSM representerade, ansåg att frågor av denna tyngd borde hanteras i samverkan med dem. Här skymtar en större fråga: Vem äger rätten att formulera och driva utvecklingsfrågor – de kommunala tjänstepersonerna i föreningen eller de förtroendevalda via Kommunförbundet? Det är en fråga som skulle återkomma när SMoK – Sveriges Musik- och Kulturskoleråd – bildades nästan tjugo år senare.

Fortbildning – från ensamhet till gemenskap

Redan tidigt engagerade sig FSM även i kompetensutveckling. På många håll bestod kanslierna av endast en musik- eller kulturskolechef och en administratör, ofta på deltid. Närmaste kollega med liknande ansvar fanns ibland i grannkommunen – om ens det. För att möta behovet av stöd och samverkan startade FSM 1993 särskilda fortbildningskurser för kanslistpersonal. Kurserna blev mycket uppskattade och fortsatte in i SMoK-eran fram till 2008.

Tidiga tecken på ekonomisk oro

Att sammanfatta FSM:s verksamhet under de tio första åren är inte enkelt. En läsning med nutidens ögon visar hur ofta förslag och åtgärder diskuterades mot bakgrund av musikskolornas ansträngda ekonomi. Detta trots att perioden föregick de stora kommunala nedskärningarna på 1990-talet. Det vittnar om att utmaningarna var både strukturella och långvariga.

”Dålig kultur” som hotbild

Samtidigt fanns en annan tydlig strömning i debatten: oron för den kommersiella kulturens inflytande. Vid en konferens 1980 inledde Hans Enflo från Kulturrådet med ett tal under rubriken ”Kulturfrågeställningar inför 80-talet”. Han pekade på barns passiva lyssnande på populärmusik och efterlyste ett samhälleligt ansvar för att motverka detta:

> ”Alla goda krafter måste bevaka och bedriva aktiv påverkan och driva opinion för att hävda kulturens plats i samhället.”

Musikskolans omfattning och ansvar

Under en vårkonferens samma år rapporterade Ann-Birgit Idestam Almqvist från Kommunförbundet att endast tre kommuner saknade musikskola. Totalt fanns cirka

240 000 elever, varav 220 000 spelade instrument. Hon noterade:

> ”I dag börjar man diskutera musikskolans målsättning. Ett gott råd kan vara att man börjar med visst samarbete med förskolan, för att så tidigt som möjligt påbörja de ungas musikfostran.”

Hon ifrågasatte samtidigt om politikerna i skolstyrelserna hade tid att engagera sig i musikskolornas verksamhet, eller om de lät skolorna sköta sig själva. KommunAktuellt följde upp frågan i en intervju med Lena Boström (S), kommunpolitiker i Umeå, som betonade behovet av att nå nya grupper: invandrare, förskolebarn och barn med funktionsnedsättning. Hon menade att även om inga nya resurser tillfördes måste dessa grupper prioriteras.

FSM etablerar sig som aktör

1981 hade FSM närmat sig 200 medlemmar. Birger Ericson betonade i en skrivelse vikten av att föreningen kunde driva musikskolornas frågor, vara remissinstans, och fungera som länk mellan musikskoleverksamhet och nationella myndigheter. Det stora problemet var dock informationsspridning. Utan digitala verktyg fick FSM satsa på sin papperstidning, *Musikskolledaren*, som blev ett viktigt debattforum.

Musikskolan – en papperstiger?

I *Musikskolledaren* nr 2/1981 skrev Göran Malmgren en kritisk reflektion:

”Är det sant det där med ’privatundervisning av över- och medelklassens barn betald med kommunala medel’? […] I dyrtider gör svepande omdömen stort intryck på politikerna.”

Han efterlyste öppen debatt kring musikskolans faktiska problem och behov av utveckling.

Kritik mot inspelad musik

Ett annat tema under 1980-talet var kritiken mot konsumtion av inspelad musik. Bengt Olof Engström, med bakgrund i Kommunförbundet och som chef för Stockholms konserthus, varnade för musikkonsumtion som isolering:

> ”Free-style-kassetten i stället för nappen. Musikupplevelse som isolerar istället för att skapa gemenskap.”

Han menade att den kommunala musikskolan bör fungera som ett motmedel, en institution som utvecklar ”antikroppar” mot passivt lyssnande.

Förslag om statliga insatser

Engström föreslog också statlig finansiering för att säkerställa tillgång till avgiftsfri musikundervisning i hela landet, och pekade på behov av stöd för lokaler, instrument och samverkan mellan kommuner.

Resursdiskussion och effektivitet

1990 publicerades *FSM-bulletinen* i ny layout. Dåvarande musikskoleansvarige på Kommunförbundet, Bertil Hähnel, beskrev problemen:

> ”Undervisningsformerna har inte förändrats sedan 70-talet. Endast 2,3 elever per undervisningstimme. Det borde ge oss anledning att fundera över om vi utnyttjar våra resurser maximalt.”

Han menade att grundskolans kommunalisering innebar att musikskolorna skulle ses i ett större sammanhang och få nya krav på sig.

FSM:s roll kontra Kommunförbundet

FSM hade 1991 överläggningar med Kommunförbundet. Man konstaterade att Kommunförbundets centrala roll som samordnare hade försvagats. Kommunerna sökte egna lösningar och decentraliseringen hade tagit fart. FSM menade att Kommunförbundets roll borde vara att:

- Arbeta med avtalsfrågor
- Lyfta fram goda exempel från musikskolor

Foto: Harald Nilsson

Foto: Nadja Sjöström

- Informera om projekt och försöksverksamhet
- Samla in och analysera statistik

Kulturskolefrågans frammarsch

1993 bytte föreningens tidning namn till *Musikledarskap*. Ordförande Bertil Krantz skrev att ingen organisation i Sverige fullt ut representerade musikskolornas intressen. Kommunförbundets omorganisation hade flyttat frågorna till ”Sektionen för barnomsorg och skola” och lämnat ett tomrum efter de tidigare kultursekreterarna.

Vid denna tid var FSM den enda nationella aktören med särskilt fokus på musikskolorna. Frågan om de framväxande kulturskolorna diskuterades allt oftare, bland annat vid en konferens i Södertälje 1993 som arrangerades med stöd från Statens kulturråd. FSM deltog dock inte som arrangör, och delar av föreningen var inledningsvis tveksamma till den bredare kulturskoleidén. Även Vasa, Stockholm och andra kommuner deltog som observatörer. I Tyskland fanns parallellt så kallade Jugendkunstschulen som förebilder för socialt breddat kulturskolearbete.

Kulturskolefrågor in i FSM:s struktur

1995 beslutade FSM att byta namn till *Föreningen Sveriges Musik- och Kulturskoleledare* (FSMK). Det skedde efter motion av Per Sjöberg, och syftade till att öppna föreningen för en bredare verksamhet. Kritik hade tidigare riktats mot att rikskonferenserna varit för snävt inriktade på musikskolor. Inför konferensen i Lund 1996 inrättades en referensgrupp för att säkerställa att även kulturskolefrågor fick en tydlig plats i programmet.

Nordiskt och europeiskt samarbete

Redan under sina första verksamhetsår etablerade FSM kontakt med motsvarande musikskoleorganisationer i övriga Norden. Detta ledde till bildandet av ett gemensamt Nordiskt Musikskoleråd (NMR), med Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island som medlemmar. Färöarna anslöt sig 1988. Rådet fungerade som en plattform för utbyte av erfarenheter, metodutveckling och gemensamma initiativ.

Europeisk förankring genom EMU

Parallellt deltog Sverige i det europeiska samarbetet via EMU (European Music School Union), en ideell och ickestatlig paraplyorganisation för Europas nationella musikskoleorganisationer. EMU grundades 1973 i Tyskland och omfattar idag 27 medlemsländer. Organisationen arrangerar årliga generalförsamlingar och kongresser i olika europeiska städer samt stora ungdomsmusikfestivaler, ofta med upp till 8 000 deltagare.

Sverige representerades i EMU av Kommunförbundet (nuvarande SKR) fram till 1995, då ansvaret och kostnaden övertogs av FSMK. Detta markerade en förstärkt roll för FSMK som internationell aktör.

Omstrukturering och ny inriktning

Vid ett NMR-möte 1995 föreslog FSMK att varje land skulle bidra med minst två projekt som kunde drivas i NMR:s regi för att utveckla musikskoleverksamheten ytterligare. Förslaget avslogs och istället beslutades att bilda EMU-Skandinavien, en ny nordisk grupp inom EMU. Arbetet utvecklades senare till Nordiska musik- och kulturskoleunionen (NMKU), där även Grönland, Färöarna och Åland ingått. I och med detta avslutades NMR:s verksamhet. Den nya gruppen fick som huvuduppgift att gemensamt förbereda ärenden inför EMU:s kongresser, vilket gav de nordiska länderna större samordning och inflytande i det europeiska arbetet.

Foto: Harald Nilsson

SMOK – SVERIGES MUSIK- OCH KULTURSKOLERÅD

Under 1980-talet förändrades Kommunförbundets roll avsevärt. Dess rådgivande verksamhet inom kommunernas olika områden minskade successivt, inte minst vad gällde musikskolorna. FSMK:s relation till Kommunförbundet blev alltmer ansträngd. Under 1990-talet började FSMK:s styrelse diskutera hur föreningens roll kunde stärkas i takt med att Kommunförbundet i praktiken abdikerade från sitt ansvar för musikskolans intressen.

En arbetsgrupp tillsattes för att ta fram ett förslag till ”FSMK:s framtida organisation”. Gruppen bestod av Per Sjöberg, Stefan Andersson och Dag Krafft – personer som senare skulle bilda SMoK:s första verkställande utskott. Deras slutsats blev inte att utveckla FSMK vidare, utan att avveckla föreningen och bilda en ny.

FSMK:s ekonomi byggde på individuellt medlemskap för musik- och kulturskoleledare. Årsavgiften varierade mellan 200 och 250 kronor. Rikskonferenserna, där utställarna stod för huvuddelen av överskottet, var en viktig inkomstkälla. Den totala budgeten uppgick 1990 till cirka 250 000 kronor. Samtliga uppdrag genomfördes ideellt, vilket blev betungande för styrelsens ledamöter.

Arbetsgruppen analyserade olika organisationsmodeller och inspirerades särskilt av Norska Musikskolerådet och Sveriges Allmänna Biblioteksförening. En enkät skickades ut till ett trettiotal slumpvis utvalda musik- och kulturskolor. Samtliga svarande var positiva till idén om en ny, mer professionellt organiserad förening. De flesta var också beredda att avsätta cirka 1 % av sin bruttobudget i medlemsavgift. Högre avgifter ansågs dock inte realistiska.

Inför årsmötet 1996 skickades ett förslag på nya stadgar ut på remiss, och reviderades i efterhand. Förslaget till beräkningsgrund för kommunernas medlemsavgifter lades separat.

Vid FSMK:s årsmöte i Lund 1996 presenterades de nya stadgarna, målen och kostnadsmodellen för SMoK – Sveriges Musik- och Kulturskoleråd. Direkt efteråt genomfördes ett första, interimistiskt årsmöte för SMoK där en styrelse valdes.

Vid FSMK:s formella årsmöte som hölls strax därefter, presenterades förslaget om att ersätta FSMK med SMoK. Efter avslutad frågestund och livlig debatt beslutade årsmötet att upplösa FSMK och överföra tillgångarna till den nya föreningen. Eftersom stadgarna krävde två årsmöten för att godkänna en nedläggning, planerades ett nytt årsmöte för FSMK till 1997.

Personerna som valdes till den interimistiska styrelsen för SMoK var desamma som FSMK:s sista styrelse. Nedläggningen av FSMK och bildandet av SMoK skedde därför i praktiken 1996, men blev formellt giltig först 1997.

SMoKs första styrelse bestod av:
Ordförande Per Sjöberg
Ledamöter: Stefan Andersson, Dag Krafft, Lisa Lundqvist, Olof Bengtsson, Viveca Hallberg och Sigge Ohlsson

Suppleanter: Håkan Sandh, Kent Larsson, Stefan Boklund, Mari-Anne Jonsson, Marie-Louise Fahlström och Erling Nordlund

År 1997 avvecklades FSMK formellt, och SMoK tog över stafettpinnen. Den mest avgörande skillnaden mellan de två föreningarna var medlemskapet: medan FSMK var en chefsförening med individuella medlemmar, bestod SMoK:s medlemsbas formellt av kommunerna. I praktiken representerades kommunerna av sina musik- eller kulturskolor, men SMoK blev samtidigt en organisation som förutsågs företräda inte bara chefer, utan även lärare, elever, föräldrar, politiker och andra kommuninvånare med engagemang i verksamheten.

Med kommunen som medlem följde även en ny finansieringsmodell. Detta gjorde det möjligt att anställa cirka 1,5 heltidstjänst för föreningens arbete, vilket utgjorde ett tydligt steg mot ökad professionalisering. Det innebar en betydande förändring i föreningens förutsättningar.

Själva inriktningen på verksamheten förblev dock till stora delar densamma. SMoK byggde vidare på det arbete som FSMK bedrivit – men nu med större kraft och resurser.

Stadgar 1997

”ÖVERGRIPANDE MÅL

Sveriges Musik- och Kulturskoleråd är en ideell, partipolitiskt och fackligt obunden förening med uppgift bl. a. att

- verka för en *tillgänglig, effektivt arbetande* och *kvalitativ* musik- och kulturskola i Sverige
- värna den *kulturella yttrandefriheten* i den demokratiska processen
- stimulera *debatt* och skapa opinion i frågor rörande musik- och kulturskoleområdet, och inom barn- och ungdomskulturområdet
- främja *samarbete* mellan musik- och kulturskolorna samt mellan dessa och andra skolformer och institutioner i samhället
- verka för en ändamålsenlig *utbildning* för musik- och kulturskoleområdet
- initiera och sprida *kunskap* om nationella och internationella utvecklings- och forskningsprojekt inom barn- och ungdomskulturområdet
- stärka och utveckla *internationella kontakter* inom musik- och kulturskolevärlden

MEDLEMSKAP

Medlemskap i rådet står öppet för kommunalt drivna och kommunalt ägda musik- och kulturskolor, samt för enskilda personer. Medlemskap råder då avgift för året avlagts.

Varje musik- och kulturskola äger en röst. Enskilda medlemmar saknar rösträtt.”

Stadgarna kom sedan att justeras på årsmötena 2000, 2001, 2002, 2003, 2006, 2010, 2011 och 2015.

På SMoK:s formellt sett första årsmöte 1997 togs beslut att fastställa medlemsavgifter enligt styrelsens förslag. 15 öre per kommuninvånare upp till 100 000 invånare och 8 öre därutöver. Enskilt medlemskap, med 300 kr/år, för några få chefer som ställde sig utanför modellen med kommunalt medlemskap. Redan på nästa årsmöte ändrades medlemsavgifterna efter viss intern kritik. På styrelsens förslag blev det nu så att en medlemsavgift för alla infördes på 1000 kr och en serviceavgift infördes på 12 öre per invånare mindre än 100 000 invånare och 4 öre för de större kommunerna över 100 000 invånare. Stockholm stads avgift sänktes från cirka 64 000 till 37 000 kronor. För den lilla kommunen på 10 000 invånare ökade avgiften från 1 500 till 2 200 kr.

Ett starkt arv och en ny professionalisering

SMoK tog snabbt fart som organisation.

Inger Carlonberg var ordförande i SMoK 2012 till 2019. Hon ledde arbetet med att förnya organisationens inriktning och lägga grunden för det som blev Sveriges Kulturskoleråd.

Antalet medlemskommuner växte från 20 i augusti 1996 till 158 i februari 1998. Under de följande åren låg anslutningsgraden stabilt på mellan 80 och 90 procent av landets kommuner.

Arvet från FSMK var starkt. En tydlig styrka var det redan etablerade kontaktnätet, traditionen med vårens tre dagar långa konferens, samt de internationella kontakter som kunde vidareutvecklas. Samtidigt fanns ett arv som upplevdes mer problematiskt: föreningen sågs fortfarande i hög grad som en chefsförening – inte minst av cheferna själva. Det skulle dröja nästan 20 år innan en styrelsemedlem utan bakgrund som musik- eller kulturskolechef valdes in.

År 1998 beviljade regeringen SMoK ett treårigt nationellt utvecklingsbidrag, riktat till framstående kulturverksamheter, i synnerhet barnkultursatsningar som Drömmarnas hus i Malmö och barnteatern i Gottsunda, Uppsala. Bidraget uppgick till en miljon kronor per år. SMoK valde att använda medlen till ett samverkansprojekt med grundskolan – *Kreativ skolmiljö* – samt till att omvandla tidningen *Kultur-Smockan* till en prenumererad publikation.

Statsbidraget, tillsammans med ett växande antal medlemskommuner, lade grunden för att SMoK skulle kunna utvecklas till ett professionellt, nationellt nav för musik- och kulturskolorna i Sverige. Dag Krafft och Stefan Andersson kunde anställas på heltid, medan ordförande Per Sjöberg engagerades på 30 procent.

Kontorslokaler och förankring i kultursektorn

För att driva verksamheten behövdes en fysisk bas. På Nybrokajen 11 i Stockholm fanns vid denna tid ett kluster av ideella och professionella musikorganisationer, bland annat Rikskonserter. SMoK hyrde en mindre kontorslokal i huset, vilket även gav tillgång till utmärkta möteslokaler för styrelsemöten och externa kontakter i Stockholm.

När Blåsarsymfonikerna flyttade in i fastigheten tvingades SMoK flytta. Flytten gick till Barnkulturpalatset på Riddarholmen – en till synes idealisk lösning som dock bara varade i ett drygt halvår innan palatset gick i konkurs. SMoK flyttade då till en annan del av Nybrokajen 11, men kort därefter gick flytten igen, denna gång till Hornsgatan, när STIM köpte fastigheten. Där fanns möjlighet att fortsätta samarbetet och kontakten med andra kulturorganisationer – en praktisk och strategiskt bra placering.

Statistikens roll i musik- och kulturskolans utveckling

Svenska Kommunförbundet genomförde 1971 en omfattande enkätundersökning riktad till landets musikskolor. Undersökningen omfattade 56 sidor och innehöll uppgifter om huvudman, budget, personal, antal elever, undervisningstid per elev med mera.

År 1977 publicerades en komprimerad redovisning med aktuella fakta om musikskolornas verksamhet. Enligt denna fanns det 130 symfoniorkestrar och 423 blåsorkestrar knutna till skolorna. Trots stora olikheter i form och innehåll mellan 1971 och 1977 – bland annat på grund av kommunsammanslagningarna i början av 1970-talet – kunde intressanta jämförelser göras.

Ytterligare större enkäter genomfördes 1978, 1982 och 1987. Dessa innehöll bland annat detaljerad statistik över antal elever per skola och instrumentgrupp, fördelat per län. Enkäten från 1987 omfattade dessutom information om skolornas lokaler. Mellan 1977 och 1991 genomfördes årliga enkäter med fokus på budgetförändringar och elevavgifter.

Statistiklucka och SMoK:s insats

Mellan 1991 och 1997 saknas helt nationell statistik över musik- och kulturskolorna. För att återfå en helhetsbild över vilka kommuner som hade musik- eller kulturskolor, elevantal, budget med mera, inledde SMoK 1997 en ny, årligt återkommande faktainsamling.

Till en början erhöll SMoK ett bidrag på 100 000 kronor från Statens Kulturråd för insamlingen och för att skapa en Musik- och Kulturskoleguide. Undersökningen kom att genomföras i princip på samma sätt varje år fram till 2016, med i många år 100 % svarsfrekvens.

Genom att ställa likartade frågor år efter år kunde SMoK påvisa långsiktiga utvecklingstendenser inom musik- och kulturskolorna vad gäller ekonomi, verksamhetsutbud, avgiftsnivåer och kommunal förankring. Samtidigt kvarstod vissa definitionsproblem som härledde sig från Kommunförbundets tid. Den viktigaste gällde hur begreppet ”elev” skulle tolkas – skulle även elever i skolans ordinarie verksamhet (t.ex. via kompanjonlärare) räknas in?

Denna otydlighet förklarar till stor del de varierande uppgifter som förekom under FSMK:s tid, där antalet elever kunde anges mellan 180 000 och 350 000. SMoK valde att lösa frågan genom att införa en tvådelad redovisning: cirka 200 000 elever deltog årligen i frivillig verksamhet, och ett motsvarande antal i projekt kopplade till den obligatoriska skolan eller andra externa sammanhang.

Sedan 2017 har Kulturrådets Kulturskolecentrum tagit över statistikansvaret. Där klassas verksamhet inom grundskolan som uppdragsutbildning. Då definitioner och insamlingsmetoder förändrats över tid, bör statistiska jämförelser mellan olika perioder alltid tolkas med viss försiktighet.

Kulturskolorna och den nationella kulturpolitiken

Ett övergripande mål för SMoK:s arbete var att integrera kulturskolorna i den nationella kulturpolitiken. Vid starten fanns ett uttalat stöd från bland andra kulturminister Marita Ulvskog, men detta innebar inte att regeringen förde en politik som inkluderade kulturskolorna i det nationella kulturpolitiska ramverket. Inte heller oppositionspartierna betraktade kulturskolorna som en del av kulturpolitiken.

År 2001 föreslog den socialdemokratiskt ledda regeringen att samtliga lärarutbildningar skulle innehålla en gemensam bas, och att särskilda utbildningar – som exempelvis musiklärare för kulturskolor – skulle tas bort. SMoK försökte påverka beslutet, men utan resultat. Musikhögskolorna kunde dock till en början fortsätta sina utbildningar. När en borgerlig regering 2008 införde krav på legitimation för undervisning i grund- och gymnasieskola, försvann även denna möjlighet.

Kvar blev endast ettämnesutbildningar med inriktning mot gymnasieskolan. Det satte samtidigt stopp för vidare utveckling av ämnesdidaktiskt specialiserade utbild-

Foto: Nadja Sjöström

Foto: Harald Nilsson

ningar inom andra konstformer. SMoK kunde då konstatera att utbildningen av lärare för kulturskolorna inte var en nationell prioritering.

Trots dessa motgångar försökte SMoK:s styrelse hitta vägar att synliggöra kulturskolornas betydelse. En idé som väcktes var projektet *Kulturskola 2030*, ett samarbete med SKR. SKR:s kultur- och fritidsberedning visade sig positiv, och det fanns en öppenhet för att lyfta kulturskolornas roll i ett nationellt perspektiv.

Projektet resulterade i ett förslag med rekommendationer om hur en nationell strategi för kulturskolorna borde utformas. SMoK uppmanade riksdagen att ta fram en sådan strategi och formulerade centrala punkter som kunde ligga till grund för arbetet. Detta väckte ökat intresse hos flera riksdagspartier och ledde till att riksdagen 2015 beslutade att tillsätta en statlig utredning. Resultatet blev att en nationell politik för musik- och kulturskolorna antogs 2017 – den första i sitt slag i svensk historia.

SMoK driver projekt

Redan från start fick SMoK medel för att driva utvecklingsarbete via projekt som det ovan nämnda Kreativ skolmiljö. 1998 var kulturhuvudstadsår för Stockholm stad. För att balansera statens bidrag till Stockholms detta år infördes ett nationellt projekt med namnet Kultur i hela landet. Inom detta fick SMoK möjlighet att manifestera landets musik- och kulturskolor. Det, i kombination med uppdrag inom Kulturhuvudstadsåret, gjorde det möjligt att skapa Världens största orkester med ungdomar på Globen tillsammans med medmusikanter på länk från när och fjärran. I Stockholm genomfördes också Invasion 98 med ca 3000 tillresta ungdomar från hela landet. Kulturministern Marita Ulvskog avsattes för en dag och ungdomar inom musik/kulturskolorna i landet tog över. Avslutning med stort artistuppbåd på Skansen.

SMoK genomförde under de kommande drygt femton åren en rad projekt med finansiering från Arvsfonden, Utbildnings- och Kulturdepartementet, Myndigheten för skolutveckling, (del av nuvarande Skolverket), Ungdomsstyrelsen (nuvarande MUCF – Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor) Musikverket och EU. Projektens inriktning var mycket varierad; undervisning av elever med en funktionsnedsättning, samverkan med den obligatoriska skolan, jämställdhet, kvalitetsutveckling, elevers delaktighet, samverkan med det professionella kulturlivet mm. Ett EU-projektet i samverkan mellan Norge, Danmark och Sverige tillkom efter ett nordiskt initiativ. Inriktningen var funktionsnedsättningar, etnisk mångfald och talangutveckling. Även två större kompetensutvecklingsprojekt med stöd från EU genomfördes.

En annan typ av projekt var det arbete som växte fram genom att Svenska Musikrådet instiftade priset Årets Musik- och Kulturskola. Svenska Musikrådet var den svenska delen av International Music Council (IMC), en del av FN-organet Unesco. Även Jeunesses Musicales tillhörde samma organisation. Rådet lades ned i början av 2000-talet.

Priset Årets Musik- och Kulturskola delades för första gången ut på SMoK:s rikskonferens 1998, där Kulturskolan Miranda i Mora utsågs till segrare. Efter Svenska Musikrådets nedläggning övertog den statliga myndigheten Rikskonserter prisutdelningen under några år, med stöd av IFPI och SAMI. När Rikskonserter avvecklades 2010 upphörde även priset.

Fördelen med alla projekt var att det blev en ökad dialog mellan både lärare, chefer och i viss mån politiker. Mycket ny kunskap erhölls och erfarenhetsutbytet

mellan kulturskolorna var stort. Kontoret kunde också bemannas med två tjänstepersoner vilket gjorde SMoK synligt över hela landet. Nackdelen med de många projekten var att det saknades resurser att arbeta vidare med frågorna när projekten var slut. SMoK hoppade från tuva till tuva och kunskap från projekten kunde inte alltid tas tillvara.

Rikskonferenser

Redan 1979, då FSM startade, anordnades en så kallad rikskonferens i Halmstad. Denna mötesplats och fortbildning av landets musik/kulturskoleledare har anordnats sedan dess, även om konferenserna sedemera vände sig till en bredare grupp när kommunen var medlem, inte den enskilde musikledaren. Konferenserna genomfördes i olika delar av landet men Stockholm, Skåne, Norrbotten och Västra Götalands län har dominerat. Intresset från kommunerna att arrangera har varit stort men stupade ibland på krav på exempelvis tillräcklig hotellkapacitet.

Ett kort urval av konferenser som genomförts:

• Rikskonferens 1989 i Sundsvall arrangerades under rubriken ”Musikskolan inför 90-talet”. Mest diskuterades hur kulturpolitiken skulle bedrivas under 1990-talet. Statssekreteraren Gunnar Svensson (s) menade att 90-talet skulle bli kommunernas kulturepok. Det är inom kommunerna som det händer något inom kulturlivet menade föredragshållaren. Under konferensens paneldebatt diskuterades om musikskolan ska utvecklas till kulturskola. Folkpartiets Jan-Erik Wikström blev ivrigt applåderad av musikledarna då han menade att man ska akta sig för flummigheten inom kulturskolan. Andra menade dock att ett studiebesök på kulturskolan i Härnösand visar att en kulturskola verkligen kunde fungera.

• Vid rikskonferensen i Borås 1991 var, i finanskrisens kölvatten, rubriken ”Vågar vi möta framtiden?” Hur tacklas stora samhällsförändringar vilket SIFO-chefen Bo Ekman beskrev i sin föreläsning. Han menade att internationalisering, hög kunskapsnivå, mycket breda kontaktytor och mångfald av uttryck kommer att vara väsentliga faktorer att ta hänsyn till vid planering av framtiden.

• ”Tänk för 17 framåt” i Göteborg 2001 följdes av ”Våga Våga” i Norrköping 2002 och ”Nu tar vi iii, Intuition Inspiration Integration” i Örebro 2003. SMoK tog sedan i så pass att Rikskonferensen i Malmö 2004 hölls parallellt med värdskapet av en EMU:s kongress och en Ungdomsmusikfestival med ungdomar från hela Europa. Detta plus en storm höll på att knäcka både SMoK:s och den danska organisationen, Damusas, ekonomi helt. Med hot om konkurs klarade Ackordscentralen upp det hela genom ett engagerat arbete. På frågan varför de så entusiastiskt arbetade för SMoK:s överlevnad svarade de ”att de aldrig stött på något företag eller organisation som jobbat så hårt för att undvika en konkurs som SMoK”. Efter den ekonomiska kris som Ungdomsmusikfestivalen i Malmö skapade blev namnet på Rikskonferensen 2005 i Södertälje passande nog ”ctrl – alt – delete”. Det krävdes en omstart med bland annat viktiga gruppdiskussioner om SMoK:s framtida arbetssätt och arbetsuppgifter. Det blev en kompass för de framtida styrelserna att arbeta efter.

Kompetensutveckling

Utöver den fortbildning av assistenter som nämnts ovan kunde SMoK med stort stöd från SKR skapa en ny chefsutbildning; CLS – 2000 Chef – Ledare – Strateg. Den första gruppen 2000 hade 25 deltagare. Utbildningen löpte över två år och omfattade totalt 20 dagar. Utbildningen kom att bli mycket populär men den ursprungliga idén att blanda musik- och kulturskolornas chefer med chefer inom kultur- och fritidsförvaltningar var inte helt lyckad och intresset från den senare chefsgruppen var svalt. Den sista gruppen CLS-9 startade 2007, och då hade innehållet ändrats så att det även passade ledningsgrupper och mellanchefer inom musik- och kulturskolorna.

Ambassadörer

”Och ni… låt bli kommunala musikskolan!” Sällan har ett uttalande om musikskolan fått sådan genomslagskraft som Harald Treutigers ständigt återkommande fredagsuppmaning i TV-programmet 24 karat. För det blev han år 1996 utsedd till hedersmedlem i SMoK. Det blev starten till en tradition av varje år utse en ”Ambassadör för SMoK”. Dessa utnämningar, som skedde på SMoKs rikskonferens, fortsatte med några års uppehåll fram till 2013 då Kalle Moraeus blev den sista person att utses till ambassadör på rikskonferensen i Visby.

Dessa prominenta personer under åren var:

Harald Treutiger 1996, Svante Thuresson 1997, Lars Berghagen 2000, Robert Wells 2001, Lasse Kronér 2002, Maria Stellas 2006, Magnus Rosén 2007, Helen Sjöholm 2008, Anna Vnuk 2009, Nils Landgren 2010, Ale Möller 2011, Ann Petrén 2012 och Kalle Moraeus 2013.

SMoK:s publikationer 1998-2014

Skandinaviska Musik- & kulturskoleguiden
Nordisk musik- & kulturskoleguide
Musikalisk mångfald – En undersökning av ungdomars musicerande
European Guides – Guide to education in the creative arts
Funktionshinder – Hinder eller möjlighet i kommunala musik- och kulturskolan
Glädjeämnen eller sorgebarn? En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor
UNGKULTUR i ett föränderligt kulturlandskap (Tillsammans med SKR)
Upplevelser Förväntningar – Handbok för offensiv kvalitetsutveckling inom musik- och kulturskolor
Sikta högt – Trettiofyra musik- och kulturskolor i förvandling
Funktionsnedsättning – Funktionsuppsättning. Boken om hur vi får en kulturskola för alla!

SVERIGES KULTURSKOLERÅD

I januari 2014 anställdes Torgny Sandgren som generalsekreterare, och ersatte då Håkan Sandh som tidigare varit verksamhetschef och Dag Krafft som var kanslichef. Ett förnyelsearbete inleddes där stadgar reviderades, namnbyte på organisationen och ett ökat fokus på opinionsbildning för etablerandet av en nationell politik för kulturskolan.

Namnet Sveriges Musik- och Kulturskoleråd (SMoK) levde vidare fram till 2015 då föreningens namn ändrades till Sveriges Kulturskoleråd, vanligen kallad Kulturskolerådet. Rådets verksamhetsidé tydliggjordes: Kulturskolerådet är en ideell, partipolitiskt och fackligt obunden förening där kommuner samverkar för en tillgänglig och högkvalitativ kulturskoleverksamhet. Kulturskolerådet tog även fram en vision för rådet: att alla barn och unga ska ha likvärdiga möjligheter att utvecklas genom kulturutövande i verksamhet med hög kvalitet och tillgänglighet. De huvudsakliga uppgifterna för rådet var att driva opinion för ett ökat statligt engagemang för kulturskoleverksamhet samt att stödja ledare.

Kulturskolerådets samlade stöd till ledare kopplades till ledarskapsakademien och rymde en rektorsutbildning (i samverkan med Karlstads universitet), kurser för nya chefer, metorskapsprogram samt forum för erfarenhetsutbyte (Kulturskoledagarna).

2016 etablerades en nationell politik för de kommunala kulturskolorna. Därmed kunde en ny historisk epok inledas.

Förslag och arbete för en nationell strategi

Redan 2014 lade Sveriges Kulturskoleråd fram ett förslag till regeringen om en nationell strategi för kulturskolan. Syftet var att stärka kulturskolans roll, säkra långsiktig finansiering och ge alla barn och unga oavsett bakgrund möjlighet att delta i verksamheten. Detta initiativ fick stort genomslag och inkluderades i regeringsförklaringen samma år, vilket markerade början på en lång politisk process för att formalisera och stärka kulturskolans plats i Sverige.

Från kulturskoleutredning till Kulturskolecentrum

En milstolpe nåddes 2016 då regeringen beslutade om att tillsätta en kulturskoleutredning. Detta följdes av etableringen av ett statsbidrag på 100 miljoner kronor för att stödja kulturskolans utveckling och tillgänglighet. År 2017 fick Statens Kulturråd ett uppdrag att inom myndigheten inrätta ”Kulturskolecentrum”. Det huvudsakliga uppdraget var att fördela bidrag samt insamla statistik från kulturskolornas verksamhet. Dessa initiativ signalerade början på en ny era där kulturskolans betydelse lyftes fram som en del av den nationella kulturpolitiken.

Propositionen om kulturskola och Kulturskoleklivet

I propositionen *En kommunal kulturskola för framtiden – en strategi för de statliga*

”Kulturskolerådets vision är att alla barn och unga ska ha likvärdiga möjligheter att utvecklas genom kulturutövande i verksamhet med hög kvalitet och tillgänglighet.”

Foto: Nadja Sjöström

insatserna (2017/18:164). I propositionen anges mål för den statliga politiken för kulturskolan och betonar att kulturskolan är av nationellt intresse trots att den är en kommunal angelägenhet. Propositionen anger även att staten ska fördela bidrag till kulturskolan för att bredda deltagandet samt ansvara för statistik, uppföljning och identifiera utbildnings- och utvecklingsbehov.

Kulturskoleklivet

År 2018 beslutade regeringen att satsa på en ny reform – Kulturskoleklivet – för att stärka kompetensförsörjningen inom den kommunala kulturskolan. Satsningen kan ses som ett förtydligande och en konkretisering av ambitionerna i den statliga kulturskolepolitiken.

Genom Kulturskoleklivet fick sex lärosäten – Göteborgs universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Stockholms konstnärliga högskola, Umeå universitet och Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI) – i uppdrag att utveckla och erbjuda utbildningar särskilt anpassade för kulturskolans behov. Dessa utbildningar bedrevs som så kallade bidragsutbildningar, vilket innebar att lärosätena fick särskilda statliga medel för att utveckla och genomföra kurser och program som svarade mot kulturskolans specifika kompetensbehov. Bidragsformen gjorde det möjligt att bygga upp utbildningsutbudet och skapa nya vägar in i yrket, ofta i nära samverkan med kommuner och kulturskolor.

Därmed skapades nya möjligheter för personer med konstnärlig bakgrund som vill undervisa i kulturskolan att välja bland ett brett utbud av högskolekurser och utbildningar med inriktning mot kulturskolepedagogik. Även redan verksamma kulturskolepedagoger kunde ta del av fortbildning och kompetensutveckling via dessa lärosäten.

Regeringen beskrev satsningen som ett avgörande steg för att möta utmaningen med kommande pensionsavgångar och behovet av fler pedagoger i kulturskolan. Uppdraget till myndigheterna omfattade bland annat att kartlägga kompetensbehoven inom sektorn, ge bättre information om befintliga utbildningsvägar, skapa fler utbildningsplatser samt tilldela utvecklingsmedel till vissa lärosäten för att ta fram utbildningar med särskild relevans för kulturskolan.

Utmaningar och förändringar i finansieringen

Kulturskolerådet mötte betydande utmaningar efter valet 2018 då den nya budgeten från Moderaterna och Kristdemokraterna innebar att det tidigare statsbidraget på 100 miljoner kronor slopades. Dock återinfördes ett reducerat bidrag på 50 miljoner kronor i april 2019 efter påtryckningar från olika aktörer, inklusive Kulturskolerådet. År 2020 ökades statsbidraget återigen, denna gång till 200 miljoner kronor, vilket underströk kulturskolans starka stöd i den kulturpolitiska debatten.

Jalle Lorensson, ordförande i Sveriges Kulturskoleråd 2019–2023. Med bakgrund som kulturskolechef i Malmö och musiker blev han en tydlig röst i det nationella samtalet om kulturskolans framtid och statens ansvar.

Dock minskades det åter till 100 miljoner kronor 2023, vilket väckte oro för verksamheternas långsiktiga hållbarhet.

Skollagen och kulturskolan på skoltid

Under 2019 utdömde Skolinspektionen ett vite på 500 000 kronor till Gislaveds kommun då musikskolan där bedrev undervisning under skoltid. Att viss undervisning skett på detta sätt har varit vanligt i över hälften av landets kommuner sedan lång tid tillbaka och skolinspektionens beslut skapade debatt och oro. Kulturskolerådet inledde ett opinionsarbete för att påverka berörda myndigheter. En betydelsefull förändring kom 2022 med en ny tolkning av skollagen som gjorde det möjligt för elever att delta i kulturskoleverksamhet på skoltid. Denna förändring öppnade upp nya möjligheter för att integrera kulturskolans aktiviteter i den ordinarie skoldagen och göra dem mer tillgängliga för elever som tidigare haft svårt att delta på grund av praktiska hinder.

En egen tidskrift

Tidigare gavs tidskriften Kultursmockan ut mellan 1998 och 2014, med omkring sex nummer per år. År 2014 gjordes ett omtag av tidningen, som samtidigt bytte namn till Kulturskolan Magasin. Publikationen lyfter fram erfarenheter från utvecklingsarbete, lokala exempel och nyheter samt speglar aktuella processer inom den nationella kulturskolepolitiken. Från 2024 gav Kulturskolerådet inte ut någon tryckt tidning utan fokuserar på digitalt nyhetsbrev samt information på webb och sociala medier. Kultursmockan och Kulturskolan Magasin har digitaliserats och finns tillgängliga i ett öppet arkiv på Kulturskolerådets webbplats.

Ledarskapsakademien

Kulturskolerådet har samlat sitt stöd till ledare under rubriken ”Ledarskapsakademien”. Ledarskapsakademien rymmer Kulturskolerådets arbete med ett mentorprogram, rektorsutbildning, olika kurser och konferenser samt stödmaterial i form av rapporter och skrifter.

Rektorsutbildningen sker sedan 2016 i samverkan med Karlstads Universitet.

Kulturskoledagarna

Sedan 1979 har det ordnats olika former av nationella kulturskolekonferenser. Fram till 2018 under namnet ”Rikskonferensen” och efter det under namnet Kulturskoledagarna. I anslutning till Kulturskoledagarna sker också Kulturskolerådets årsmöte. Kulturskoledagarna har kommit att bli ett viktigt ledarforum för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling. Ambitionen är att vara en branschträff för dem som på olika sätt arbetar med ledning, utveckling och styrning av kulturskolerelaterade frågor och barns kulturutövande.

Rapporter och skrifter

I syfte att samla erfarenheter från utvecklingsprojekt samt presentera resultat från olika enkäter har Kulturskolerådet publicerat en rad olika rapporter. Rapporterna var viktiga för Kulturskolerådet i det opinionsbildande arbetet men också som stöd till kulturskolechefer. Rapporter om kommunernas ekonomi samt rapporten ”Var kommer barnen in” väckte särskilt stor medial uppmärksamhet i nationella medier. Resultat från rapporterna har också citerats i offentliga debatter, exempelvis i riksdagen.

Publikationer från 2014 till 2025

Forskning om kulturskolan – En forskningsöversikt (2014)
Rapporten ger en överblick av kulturskolerelaterad forskning med en analys av perspektiv och forskningsfrågor.

Mediebilden av kulturskolan (2015)
Denna rapport är en analys av hur musik-

Foto: Nadja Sjöström

och kulturskolor synliggörs i svensk press. Studien är gjord av professor Simon Lindgren, Umeå universitet.

Handbok för jämställt ledarskap i kulturskolan (2015)
Rapporten är en handboken för ett jämställt ledarskap i kulturskolan och bygger bland annat på erfarenheterna från projektet *På lika villkor* som drivits av Sveriges Kulturskoleråd med medel från Statens Musikverk.

Pedagogisk vidareutbildning för personer med konstnärlig bakgrund (2016)
Rapporten, av Ida Thomsson, är en förstudie initierad av Botkyrka, Järfälla och Stockholm med stöd av Stockholms Läns Landsting. Kulturskolerådet fanns med i en arbetsgrupp. Förstudien handlar om möjliga vägar för att bredda utbudet och stärka kvaliteten i kulturskolan.

Från musikskola till kulturskola (2016)
I skriften har Kulturskolerådet samlat tips och erfarenheter från kommuner som gått från musikskola till kulturskola.

En statlig politik för kulturskolan (2017)
På uppdrag av Kulturskolerådet genomförde Sifo en enkät till medborgare om behovet av en statlig politik för kulturskolan. De fick svara på frågan: Ska staten ta ansvar för att alla barn får en likvärdig möjlighet att gå i musik- och kulturskola? Resultatet visar på ett starkt stöd för en statlig politik, 69 procent menade att det var en bra eller mycket bra idé.

Kulturskolan och de regionala kulturplanerna (2018)
En analys och genomgång av de regionala kulturplanerna i syfte att se vilken roll och utrymme musik- och kulturskolan getts i dem.

Framtida möjligheter för kulturskolan (2018)
Rapporten presenterar resultat från en enkät, där kulturskolechefer på landets musik- och kulturskolor fick svara på frågor bland annat kring hur de ser på framtida resurstilldelning.

Kulturskolans roll och förutsättningar (2019)
I denna skrift vill Kulturskolerådet erbjuda konkret stöd till chefer och ledare i kulturskolan. Skriften ska ge en orientering till kulturskolan och den roll och uppdrag den kommit att få i Sverige.

Kulturskoleverksamhet på skoltid (2019)
För att få en bättre bild av i vilken utsträckning och på vilket sätt som kulturskoleverksamhet bedrivs på skoltid har Kulturskolerådet under hösten 2019 genomfört en enkätundersökning där kulturskolechefer i alla kommuner har fått svara på frågor om hur kulturskoleverksamheten förhåller sig till skoltiden.

Kulturskolan och de regionala kulturplanerna (2020)
En genomgång av kulturskolans roll i de regionala kulturplanerna och förändringar sedan 2015.

Kulturskolan har sedan 2015 fått en mer självklar roll i de regionala kulturplanerna. Rapporten visar också på ett ökat fokus på tillgänglighet, likvärdighet, delaktighet och inflytande för barn och unga.

Ungas inflytande i kulturskolan (2020)
Rapporten baseras på en enkät till landets kulturskolechefer. Studiens resultat visar att unga har ett ganska begränsat inflytande över kulturskolornas kursutbud och verksamhet.

Ungas inflytande och delaktighet (2020)
En inspirationsskrift för stöd till kul-

turskolor att utveckla sitt arbete för barns och ungas inflytande, delaktighet och rättigheter.

Framtida möjligheter för kulturskolan (2020)
Rapporten redovisar resultat från en enkätstudie, bland annat kring tilldelning av resurser och följer upp studien från 2018.

Samverkan som strategi (2020)
I rapporten redovisas erfarenheter från Arvsfondsprojektet Kulturskolan i storstan – minskat utanförskap genom samverkan. I projektet skedde ett erfarenhetsutbyte mellan Göteborg, Malmö och Stockholm i syfte att undersöka hur samverkan kan bredda deltagandet.

Återstart för kulturskolan efter coronapandemin (2021)
I rapporten görs en analys av de behov kulturskolorna har för att hantera konsekvenserna av pandemin. Rapporten lämnades in till den pågående statliga utredning om vilka nationella initiativ som behövdes inom kultursektorn.

Var kommer barnen in? (2021)
Rapporten är en analys av hur unga är prioriterade på statlig, regional och lokal nivå. Här görs en analys av hur stor andel av kulturpolitikens resurser som faktiskt läggs på barn och unga.

Regional kulturskolesamverkan i praktiken (2022)
Resultatet från arvfondsprojektet Kulturskola i hela landet redovisas i denna rapport. Här finns erfarenheter samlande kring hur ett utvecklat regionalt arbete kan stärka och utveckla kulturskoleverksamheten.

Kulturskolan och de regionala kulturskoleplanerna (2022)
Rapporten följer upp studier gjorda från 2020 och 2018 och är en genomgång av kulturskolans roll i de regionala kulturplanerna.

Kulturskolan och kreativa näringar (2022)
I samband med att en statlig utredning pågick om kreativa näringar genomförde Kulturskolerådet en undersökning av vilken roll kulturskolan har och kan ha i relation till kreativa näringar.

Kulturskolans uppdrag (2022)
I rapporten, som bygger på en enkätundersökning till landets kulturskolechefer, analyseras vilket uppdrag kulturskolan har. 24 procent av kulturskolorna saknade ett dokumenterat uppdrag.

Kultursamverkansmodellen och kulturskolan (2023)
Under hösten 2022 tog Kulturskolerådet initiativ till en undersökning om den regionala kulturstrukturens betydelse för ungas kulturutövande. Syftet med enkäten var att samla perspektiv och synpunkter från landets musik- och kulturskolechefer till den pågående statliga utredningen om Kultursamverkansmodellen.

Kulturskolans förutsättningar (2023)
Rapporten presenterar konsekvenser av det halverade statliga stödet (från 200 till 100 miljoner) får för ungas möjligheter till kulturutövande och visar bland annat att elevplatserna blir färre i sju av tio kommuner.

Kulturskolans förutsättningar – Om framtida resurstilldelning (2023)
I rapporten analyseras hur cheferna bedömer resurstilldelning de närmaste åren. Resultatet visar att det förväntas bli nedskärningar på kulturskolan i nästan hälften av landets kommuner.

Konsten att leda (2024)
En inspirationsskrift för chefer i kulturskolan. Här samlas erfarenheter och tips till dig som är chef i kulturskolan. Syftet med rapporten är att stärka ledarskapet i kulturskolorna och på sikt skapa bättre förutsättningar för barns kulturutövande.

Kulturskola och psykisk hälsa (2024)
I denna rapport samlas erfarenheter från ett treårigt arvsfondsprojekt där kulturskolor utvecklat sitt arbete och roll för att främja psykisk hälsa bland unga.

Överallt samtidigt (2024)
Rapporten samlar erfarenheter från Arvfondsprojektet *Ungas inflytande i kulturskolan*. Syftet med satsningen var att stärka ungas egna initiativ och organisering på lokal, regional och nationell nivå.

Kulturskolans betydelse för rekrytering till högre konstnärliga utbildningar (2025)
I rapporten presenteras resultat från en enkät riktat till studenter på högre konstnärliga utbildningar. Den visar att nio av tio har en bakgrund i kulturskolan och att kulturskolan har en central roll i utbildningskedjan.

Dags för en kulturskolelag? – Behov av ökat statligt stöd till kulturskolan (2025)
Denna rapport är baserad på enkäter till nämndsordförande med ansvar för kulturskolan, chefer och pedagoger. Resultatet visar på ett starkt stöd för ett ökat statligt ansvarstagande för kulturskolan och en lagstiftning.

Kulturskolans uppdrag (2025)
I rapporten, som bygger på en enkätundersökning till landets nämndsordförande, kulturskolechefer och lärare, analyseras vilket uppdrag kulturskolan har. Rapporten är en uppföljning på den rapport som gjordes 2022.

Kulturskolerådets historia (2025)
Denna rapport presenterar en historik över Kulturskolerådets utveckling. Från musikskolledarnas tidiga samverkan i slutet av 1970-talet, via Föreningen Sveriges Musikskolledare (FSM), över omvandlingen till SMoK (Sveriges Musik- och Kulturskoleråd) och fram till dagens Kulturskoleråd.

Debattartiklar

Kulturskolerådet har genom åren aktivt använt debattartiklar som verktyg för att påverka politiken och väcka opinion kring barns rätt till kultur. Artiklarna har ofta publicerats i tongivande medier som Aftonbladet och Dagens Samhälle – och i flera fall fått direkt effekt på politiska beslut. Här redovisas exempel på inslag i nationella medier.

2018 – När statsbidraget hotades
När statsbidraget till kulturskolorna riskerade att slopas i den M+KD-budget som röstades igenom i riksdagen, skrev Kulturskolerådets dåvarande ordförande Inger Carlonberg en debattartikel i Aftonbladet med rubriken: ”Barnen är förlorarna när M och Kd sparar”. Artikeln lyfte fram att bidraget på 100 miljoner kronor haft stor betydelse för att nå fler barn och att neddragningen drabbade jämlikheten. Opinionen och påtryckningar från flera aktörer ledde senare till att bidraget återinfördes i reviderade budgetar.

2019 – Statliga muskler efterfrågas
Debattartikeln ”Statliga muskler krävs för att rädda kulturskolan” (Dagens Samhälle, 2019), författad av Jalle Lorensson, dåvarande ordförande i Kulturskolerådet, lyfter behovet av ett långsiktigt nationellt ansvar för kulturskolans framtid. Lorensson argumenterar för att kulturskolan – en verksamhet som historiskt gett barn och unga möjlighet till konstnärlig utveckling

Foto: Harald Nilsson

oavsett bakgrund – riskerar att urholkas av lokala nedskärningar och ojämlika villkor. Han jämför med bibliotekslagen och menar att kulturskolan behöver ett liknande lagstöd för att kunna leva upp till sitt demokratiska och kulturpolitiska uppdrag. Artikeln är en tydlig vädjan om att staten måste ta ett större och mer permanent ansvar för att säkra kulturskolans framtid i hela landet.

2020 – Skydda landets kulturskolor med ny lag
Under hösten 2020 presenterade Kulturskolerådet en omfattande enkät bland kulturskolechefer som visade att hälften av landets kulturskolor befarade neddragningar – särskilt i mindre kommuner. I samband med rapporten skrev ordförande Jalle Lorensson en debattartikel i Dagens Samhälle och uppmanade regeringen att tillsätta en utredning om en kulturskolelag. Detta blev en viktig pusselbit i att frågan senare kom att lyftas politiskt. Debattartikeln undertecknades även av flera nationella kulturinstitutioner, fackliga och pedagogiska organisationer, intresseorganisationer för barn och unga, bransch- och arbetsgivarorganisationer inom kulturområdet samt forskare och högskoleledare inom kulturutbildningar. Förslaget fick medial uppmärksamhet och omnämndes bland annat i SVT:s kulturbevakning.

2021 – Var kommer barnen in
Utifrån en rapport som visade att barn och unga får en oproportionerligt liten andel av kulturpolitikens resurser, fördes debatten vidare i en debattartikel i Dagens Samhälle med rubriken ”Satsa på barn- och ungdomskulturen i era budgetar, politiker”. I artikeln lyfte Kulturskolerådet att barn- och ungdomskultur ofta osynliggörs i kommunala, regionala och statliga budgetar – trots att barns rätt till kultur är tydligt formulerad i både svensk lagstiftning och FN:s barnkonvention. Artikeln underströk att kulturpolitiska ambitioner riskerar att bli tomma ord när de inte backas upp av ekonomiska prioriteringar. Debattinlägget hade en bred uppslutning från barnkulturens olika sektorer och undertecknades av: Debattartikeln undertecknades även av Stefan Hansen Vd Unga Klara, Irene Grahn Ordförande BAS barnkultur i Sverige, Mediha Ahmadi Pir Hosseinian (Ordförande Fritidsforum), Sara Hauge (Generalsekreterare Sverok spelhobbyförbundet), Vincent Ericsson Förbundsordförande Riksförbundet unga musikanter), Inger Unenge (Verksamhetsledare Kulturungdom), Johanna Martinsson (Ordförande Ung teaterscen) och Hanna Af Ekström (Ordförande Utopia kulturförening).

2022 – Permanenta statens stöd till kulturskolorna
I statens budget för 2023 aviserades att pengarna till kulturskolan halveras, från 200 till 100 miljoner kronor. Debattartikeln ”Statens bidrag till kulturskolan bör permanentas” (Dagens Samhälle, 2022) argumenterar för att det statliga utvecklingsbidraget till kulturskolorna – som infördes 2016 – bör göras permanent. Artikelförfattarna, däribland Kulturskolerådet, lyfter hur bidraget ökat tillgängligheten och möjliggjort nya arbetssätt i kommunerna. De varnar för att tillfälliga satsningar skapar osäkerhet och efterlyser långsiktighet för att barn och unga över hela landet fortsatt ska ha tillgång till konstnärlig undervisning.

2023 – Statliga stödet viktigt för mindre kommuner
I debattartikeln ”Statens stöd till kultur behöver gynna landsbygden” (Dagens Samhälle, 2023) argumenterar Jalle Lorensson, ordförande i Kulturskolerådet, för att det statliga stödet till kulturskolan

är särskilt viktigt för mindre kommuner och landsbygd. Han varnar för att neddragningar riskerar att slå hårdast mot de barn som har minst tillgång till kultur i vardagen. Artikeln lyfter kulturskolans roll i att skapa lokal delaktighet och kulturell infrastruktur och uppmanar regeringen att säkra långsiktig finansiering – med fokus på jämlik tillgång i hela landet.

2024 – Kulturskolelag
Anders Elers Ivarsson, kulturskolechef och ledamot i Kulturskolerådets styrelse, skrev en debattartikel i Dagens Samhälle där han argumenterar för behovet av att införa en kulturskolelag med syfte att trygga kulturskolornas kontinuitet och tillgänglighet över hela landet. Lagen skulle ge ett juridiskt stöd för att varje kommun ska tillhandahålla kulturskoleverksamhet, och skydda mot lokala prioriteringar som riskerar att slå hårt mot barn och unga

2025 – Kulturskolan fostrar framtidens konstnärer
I januari 2025 publicerade Kulturskolerådets nuvarande ordförande Magnus Ekwall en artikel i Dagens Samhälle med titeln: ”Vill vi ha konstnärer måste vi satsa på kulturskolan”. Där presenterades ny statistik: 93 % av alla studenter på konstnärliga högskolor i Sverige hade gått i kulturskolan – och majoriteten uppgav att det haft avgörande betydelse för deras karriärval.

Utvecklingsprojekt

Under åren har Kulturskolerådet drivit ett flertal större projekt tillsammans med landets kommuner och kulturskolor.

Aktiv fritid
Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning (DBH) drev i samverkan med Kulturskolerådet ett projekt i syfte att tillsammans med barn, föräldrar och ledare, arbeta fram strategier för hur barn och unga med språkstörning ska bli delaktiga i kultur- och idrottsaktiviteter.

Om vi fick bestämma
I projektet arbetade Kulturskolerådet och LSU med att förnya musik- och kulturskolornas verksamhet genom att ge barn och unga ökad delaktighet och inflytande. Inom projektet togs det fram olika typer av material som kan vara till stöd för dig som är elev, pedagog eller chef i kulturskolan och vill stärka barn och ungdomars delaktighet och inflytande i verksamheten

I dina skor
Projektet syftar till att stärka barns kulturutövande genom ömsesidigt mentorskap. Barn med funktionsnedsättning är prioriterade i satsningen. I projektet samverkar Kalix, Göteborg och Gävle.

Kulturskola 2030
Kulturskola 2030 var ett projekt där Kulturskolerådet tillsammans med SKL behandlade kulturskolans framtidsfrågor. Syftet var att få fram bättre underlag för politiker och beslutsfattare. Ett flertal konferenser och seminarium har skett. Projektet avslutades våren 2015.

Mer för fler
Tillsammans med SKR och Biblioteksföreningen genomfördes projektet Mer för fler. Projektet syftade till att bredda tillgängligheten till kulturskolan genom användarcentrerade metoder som tjänstedesign. Det engagerade 32 kommuner och fokuserade på att nå fler unga genom nytänkande verksamhetsutveckling. Resultat från projektet finns på SKR:s hemsida.

Kulturskola i hela landet
Genom ökat samarbete mellan kommuner har barns möjligheter till kulturutövande

stärkts i tre regioner. Arvfondsprojektet syftade till att ge fler unga, 6-19 år, bättre uppväxtvillkor och till att bryta utanförskap genom kulturutövande i tre regioner/län. I projektet deltog Norrbotten, Västmanland och Örebro län. Erfarenheter från projektet finns samlade i en rapport.

Kulturskolan i storstan – minskat utanförskap genom samverkan
Kulturskolerådets projekt Kulturskolan i storstan har under tre år arbetat för att skapa samverkan för att bredda deltagandet samt att skapa nya verksamhetsformer och utbud genom samverkan med civilsamhället. Samverkansstrateger i Malmö, Göteborg och Stockholm har arbetat för att nå ut till fler genom att samverka i sina områden men även mellan städerna. Här hittar du en rapport som samlar erfarenheter. Läs rapporten där samlade erfarenheter finns redovisade.

Kulturskolan och barn på flykt – ensamkommande och nyanlända möter Kulturskolan
Kulturskolan och barn på flykt - ensamkommande och nyanlända möter Kulturskolan är ett projekt där syftet var att ge ensamkommande och nyanlända unga bättre uppväxtvillkor genom kulturskoleverksamhet. Projektet startade 2016 och avslutades i januari 2019. I denna rapport finns erfarenheter samlade. Resultat från projektet redovisas bland annat i ett temanummer av Kulturskolan magasin.

Projektet om psykisk hälsa
Kulturskolerådet ville med projektet Kulturskola och psykisk hälsa ge fler unga bättre uppväxtvillkor genom att förebygga psykisk ohälsa med kulturskolan som resurs. I satsningen fick kulturskolor i cirka 30 kommuner pröva nya metoder och arbetssätt, exempelvis ”Kulturskola på recept” som handlar om att elever med psykisk ohälsa får förtur till kulturskolan. I projektet deltog kommuner från Södermanland, Västerbotten och Norrbotten. Erfarenheterna i projektet finns samlade i en rapport.

Ungas inflytande i kulturskolan
Finansierat av Arvsfonden, detta projekt arbetade för att stärka ungas inflytande i kulturskolans verksamhet. Genom projektet utvecklades former för inflytande men och en struktur för ungas organisering via ungdomsnätverket KNUT. Länk till rapport när den är klar.

Kulturskolan.se
Kulturskolerådet beviljades medel av regeringen till ett nationellt pilotprojekt som syftar till att under 2025 skapa en nationell plattform för digital distans- och fjärrundervisning.

Tanken är att en lokal kulturskola ska kunna addera en eller flera digitala kurser (inom olika konstområden) till sitt lokala utbud för unga via en nationell plattform. Pilotprojektet fokuserar på åldersgruppen 13 till 19 år.

Styrelsens roll

Styrelseordförande och ledamöter har haft en viktig roll i organisationens verksamhet och utveckling. Byte av ordförande och nyrekryteringar har präglat delar av arbetet, där fokus legat på att förena lokala och nationella perspektiv. En ökad professionalisering och tydligare koppling till den nationella kulturpolitiken har också varit viktiga trender under detta årtionde.

Vid SMoKs årsmöte, 2012, valde SMoK för första gången sedan föreningen bildades 1997 en ny ordförande efter Per Sjöberg. Årsmötet valde enhälligt att utse Inger Carlonberg från Solna kulturskola till ny ordförande. Inger var då verksam som rektor på Solna kulturskola. 2019 valdes Jalle Lorensson till ordförande för

Kulturskolerådet på föreningens årsmöte. Jalle var då chef för kulturskolan i Malmö. Han hade också lång erfarenhet som ämneslärare liksom av att spela munspel i Malmöbandet Wilmer X som han varit trogen sedan dess start 1978. Magnus Ekwall efterträdde Lorensson 2023. Magnus har en bakgrund som musiker och tidigare varit lärare, enhetschef och sedan chef för kulturskolan i Malmö.

Fritidskortet

I samband med det så kallade Tidöavtalet fick Kristdemokraterna gehör för sitt förslag om ett nationellt fritidskort. Efter en tids beredning planeras reformen att lanseras under 2025. Satsningen innebär att staten tillhandahåller ekonomiskt stöd till barnfamiljer för att täcka kostnader för fritidsaktiviteter – däribland deltagande i kulturskola. Kulturskolan är den enda offentligt drivna verksamheten som omfattas av modellen, vilket tydligt bekräftar dess ställning som en central nationell struktur för barns och ungas meningsfulla fritid.

Kulturskolerådet har välkomnat satsningen, då en stärkt tillgång till konstnärlig och kreativ verksamhet utgör en viktig jämlikhetsfråga. Samtidigt pekar rådet på att många kulturskolor redan i dag kämpar med långa köer, brist på utbildade pedagoger och otillräcklig finansiering. För att fritidskortet ska få full effekt krävs därför att staten parallellt stärker kulturskolans kapacitet – genom verksamhetsstöd, riktade kompetenssatsningar och utvecklade strukturer. Detta har Kulturskolerådet bland annat framfört i remissyttranden kopplade till reformförslaget.

Foto: Nadja Sjöström

SLUTORD

När vi blickar tillbaka på Kulturskolerådets historia ser vi ett imponerande engagemang, en vilja till samverkan och en uthållig kamp för barn och ungas rätt till kultur. Vi ser hur eldsjälar, trots varierande politiska och ekonomiska förutsättningar, skapat en verksamhet som blivit självklar i kommuner över hela landet.

Vad kan vi lära av historiken?
Att långsiktig förändring kräver både idéburen övertygelse och strategisk förankring. Att relationer – mellan kommuner, med staten, mellan pedagoger – är avgörande. Och att stark lokal förankring inte utesluter behovet av nationell samordning. Utan det mod och den envishet som tidigare generationers ledare och lärare visade, hade vi inte haft den kulturskola vi har idag.

Utmaningar och vägval framåt
Vi står inför en samtid där barn och unga rör sig snabbt mellan uttryck och plattformar. Deras verklighet förändras – teknologiskt, socialt, kulturellt – i en takt som ställer helt nya krav på tillgänglighet, relevans och mångfald. Frågor om kompetensförsörjning, jämlik tillgång, avgifter och digitalisering kräver tydliga prioriteringar. Hur skapar vi en kulturskola som både fördjupar och förnyar? Hur når vi dem som ännu står utanför?

Kulturskolerådets roll i framtiden
Vi har som råd en unik position. Vi kan samla det lokala engagemanget, förvalta den professionella erfarenheten – och samtidigt vara en nationell samtalspart i politikens rum. Vi är en plattform för lärande, samverkan och påverkan. Vår roll blir att både vara en röst för det som varit, och en kompass för det som kan bli.

Historien är vår ryggrad. Men det är framtiden vi ska bygga.

Magnus Ekwall,
Kulturskolerådets ordförande
Malmö den 1 september 2025

Magnus Ekwall valdes 2023 till ordförande för Sveriges Kulturskoleråd. Med erfarenhet som musiker, lärare och chef för Malmö kulturskola fortsätter han att utveckla rådets roll som nationell samlande kraft för landets kulturskolor och som opinionsbildande aktör.

Foto: Nadja Sjöström

Avs:
Kulturskolerådet
Box 190, 101 23 Stockholm

